

Lekcja 9

Przymiotniki – użycie przymiotników – zaimki wskazujące

1. Przymiotniki

W języku hebrajskim występuje stosunkowo mało przymiotników. Przymiotniki zgadzają się pod względem liczby i rodzaju z rzeczownikiem, który określają. Inaczej niż rzeczowniki, w których rodzaj nie musi być powiązane w widoczny sposób z formą danego słowa, rozróżnienie między rodzajem męskim i żeńskim w przymiotnikach jest czytelne i jednoznacznie wyrażone.

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
rodzaj męski	טוב	<i>tób</i> (dobry)	טובים	<i>tóbîm</i>
rodzaj żeński	טובה	<i>tóbā^h</i>	טובות	<i>tóbôt</i>

Przymiotniki dwusylabowe z samogłoską *ā* w pierwszej sylabie wykazują zmianę tematu, gdy dochodzi jeszcze jedna sylaba w rodzaju żeńskim oraz w oby rodzajach liczby mnogiej. Ma tu miejsce redukcja propretoniczna: samogłoska *ā* zamieniana w szewa lub szewa złożone (pod spółgłoską gardłową).

duży	גדול	<i>gādōl</i>	גדולה	<i>gədōlā^h</i>	גדולים	<i>gədōlîm</i>	גדולות	<i>gədōlôt</i>
mądry	חכם	<i>ḥākām</i>	חכמה	<i>ḥākāmā^h</i>	חכמים	<i>ḥākāmîm</i>	חכמות	<i>ḥākāmôt</i>

Formy przymiotnika קטן (mały) mają inny temat po dodaniu końcówek.

mały	קטן	<i>qātōn</i>	קטנה	<i>qəṭannā^h</i>	קטנים	<i>qəṭannîm</i>	קטנות	<i>qəṭannôt</i>
------	-----	--------------	------	----------------------------	-------	-----------------	-------	-----------------

Niewielka grupa jednosylabowych przymiotników posiada właściwe sobie formy, które zestawia tabela podana poniżej.

רב	<i>rab</i>	רבה	<i>rabbāh</i>	רבים	<i>rabbîm</i>	רבות	<i>rabbôt</i>	liczny
מר	<i>mar</i>	מרה	<i>mārāh</i>	מרים	<i>mārîm</i>	מרות	<i>mārôt</i>	gorzki
רע	<i>raʿ</i>	רעה	<i>rāʿāh</i>	רעים	<i>rāʿîm</i>	רעות	<i>rāʿôt</i>	zły
עז	<i>ʿaz</i>	עזה	<i>ʿazzāh</i>	עזים	<i>ʿazzîm</i>	עזות	<i>ʿazzôt</i>	silny
חי	<i>ḥay</i>	חיה	<i>ḥayyāh</i>	חיים	<i>ḥayyîm</i>	חיות	<i>ḥayyôt</i>	żywy
דל	<i>dal</i>	דלה	<i>dallāh</i>	דלים	<i>dallîm</i>	דלות	<i>dallôt</i>	ubogi

Przymiotniki zakończone na –eh mają następujące formy.

יָפֵה <i>yāpēh</i>	יָפָה <i>yāpāh</i>	יָפִים <i>yāpīm</i>	יָפוֹת <i>yāpōt</i>	piękny
קָשֶׁה <i>qāšeh</i>	קָשָׁה <i>qāšāh</i>	קָשִׁים <i>qāšim</i>	קָשׁוֹת <i>qāšōt</i>	trudny, twardy

2. Użycie przymiotników

Przymiotniki występują w dwóch funkcjach: przydawkowej i orzecznikowej. Przykłady są zaczerpnięte z Lambdina § 23.

• Użycie przydawkowe przymiotnika

Przymiotnik jest przydawką, kiedy występuje w jednym wyrażeniu z rzeczownikiem, które określa. Przymiotnik w funkcji przydawkowej następuje po rzeczowniku i zgadza się z nim w liczbie, rodzaju i określoności.

אִישׁ טוֹב <i>ʾiš tōb</i>		dobry mężczyzna
הָאִישׁ הַטּוֹב <i>hāʾiš haṭṭōb</i>		
אֲנָשִׁים טוֹבִים <i>ʾanāšim tōbīm</i>		dobrzy mężczyźni
הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים <i>hāʾanāšim haṭṭōbīm</i>		
אִשָּׁה טוֹבָה <i>ʾiššāh tōbāh</i>		dobra kobieta
הָאִשָּׁה הַטּוֹבָה <i>hāʾiššāh haṭṭōbāh</i>		
נָשִׁים טוֹבוֹת <i>nāšim tōbōt</i>		dobrze kobiety
הַנָּשִׁים הַטּוֹבוֹת <i>hamnāšim haṭṭōbōt</i>		
עִיר גְּדוֹלָה <i>ʿir gədōlāh</i>		wielkie miasto
הָעִיר הַגְּדוֹלָה <i>hāʿir haggədōlāh</i>		
עָרִים גְּדוֹלוֹת <i>ʿarim gədōlōt</i>		wielkie miasta
הָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת <i>heʿarim haggədōlōt</i>		

• Użycie orzecznikowe przymiotnika

Rzeczownik i stojący obok niego przymiotnik bez rodzajnika zwykle tworzą zdanie, w którym przymiotnik występuje jako orzeczenie, a rzeczownik – jako podmiot. W tej funkcji przymiotnik może stać przed lub za swoim rzeczownikowym podmiotem. W tym wypadku zachodzi między nimi zgoda co do liczby o rodzaju, jednakże przymiotnik użyty jako orzeczenie nie może mieć rodzajnika określonego.

טוֹב הָאִישׁ <i>tōb hāʾiš</i>	}	Mężczyzna jest dobry.
הָאִישׁ טוֹב <i>hāʾiš tōb</i>		
הָאִשָּׁה טוֹבָה <i>hāʾiššāh tōbāh</i>	}	Kobieta jest dobra.
טוֹבָה הָאִשָּׁה <i>tōbāh hāʾiššāh</i>		
טוֹבִים הָאֲנָשִׁים <i>tōbīm hāʾanāšim</i>		Mężczyźni są dobrzy.
טוֹבוֹת הַנָּשִׁים <i>tōbōt hannāšim</i>		Kobiety są dobre.

Zarówno w funkcji przydawki, jak i orzeczenia może występować jednocześnie więcej niż jeden przymiotnik.

הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְהַטּוֹבָה *hā'ir haggədōlāh wəhattōbāh* duże i dobre miasto
 הָעִיר גְּדוֹלָה וְטוֹבָה *hā'ir gədōlāh wəṭōbāh* Miasto jest duże i dobre.

Przymiotnik występujący w funkcji orzeczenia może być modyfikowany przez wyrażenie przyimkowe.

טוֹבָה הָעִיר לָעָם *ṭōbāh hā'ir lā'ām* Miasto jest dobre dla ludu.

Kiedy rzeczownik występujący jako podmiot jest nieokreślony, może zachodzić następująca dwuznaczność.

הַכְּמָה טוֹבָה *hokmāh ṭōbāh* dobra mądrość *albo*: mądrość jest dobra

Taka sytuacja nie jest zbyt częsta, a właściwe tłumaczenie wynika zazwyczaj z kontekstu.

• Użycie przymiotnika w funkcji rzeczownika

Przymiotniki mogą być używane jako rzeczowniki. W tym wypadku przymiotnik, zazwyczaj z rodzajnikiem określonym, może znaczyć: „ten, który jest...”, na przykład הַהֶחָכָם *heḥākām* – mędrzec, mądry człowiek.

Niektóre przymiotniki, zarówno rodzaju męskiego jak i żeńskiego, mogą być używane jako rzeczowniki abstrakcyjne: „to, co jest...”, na przykład הָרַע *hārā'* albo הָרַעָא *hārā'ā* – zło, przewrotność.

3. Stopień wyższy przymiotnika

Forma przymiotnika nie ulega zmianie przy tworzeniu stopnia wyższego, a przed rzeczownikiem, który jest podstawą porównania, dodaje się przyimek מִן.

כִּי-לֹא-טוֹב אֲנִכִּי מֵאֲבֹתַי *Bo nie jestem lepszy od moich ojców (1 Krl 19,4)*
 טוֹב אַחֲרִית דְּבַר מִרְאשִׁיתוֹ *Lepszy koniec mowy niż jej początek (Koh 7,8)*

Ta sama konstrukcja może być tłumaczona przez: „zbyt... dla”.

4. Zaimki wskazujące

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
rodzaj męski	זֶה <i>zeh</i>	ten	אֵלֶּה <i>'ēlleh</i>	ci / te
rodzaj żeński	זֹאת <i>zō(ʾ)ṯ</i>	ta		
rodzaj męski	הוּא <i>hū'</i>	tamten	הֵם <i>hēm</i>	tamci
rodzaj żeński	הִיא <i>hī'</i>	tamta	הֵמָּה <i>hēmāh</i>	tamte

Użycie zaimka wskazującego jest podobne do użycia przymiotnika, czyli przymiotnik zgadza się w liczbie, rodzaju i określoności z rzeczownikiem, który dookreśla.

Przykłady za Lambdinem § 40.

הָאִישׁ הַזֶּה	<i>hā'īš hazzeh</i>	ten człowiek
הָאִשָּׁה הַזֹּאת	<i>hā'īššāh hazzō(°)t</i>	ta kobieta
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה	<i>hā'ānāsīm hā'ēlleh</i>	ci ludzie
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה	<i>hannāsīm hā'ēlleh</i>	te kobiety
הָאִישׁ הַהוּא	<i>hā'īš hahū'</i>	tamten człowiek
הָאִשָּׁה הַהִיא	<i>hā'īššāh hahī'</i>	tamta kobieta
הָאֲנָשִׁים הָהֵם	<i>hā'ānāsīm hāhēm</i>	tamci mężczyźni
הַנָּשִׁים הַהֵנָּה	<i>hannāsīm hāhēmmāh</i>	tamte kobiety

Zaimek wskazujący umieszczany jest na końcu serii przymiotników.

הָאִישׁ הַטּוֹב הַזֶּה	<i>hā'īš haṭṭōb hazzeh</i>	ten dobry człowiek
הָאִשָּׁה הַטּוֹבָה הַזֹּאת	<i>hā'īššāh haṭṭōbāh hazzō(°)t</i>	ta dobra kobieta

Zaimek wskazujący może zostać użyty (podobnie jak przymiotnik) w funkcji orzecznika. Wówczas występuje bez rodzajnika. W tym wypadku musi zachodzić (podobnie jak w przypadku przymiotnika) zgodność rodzaju i liczby.

זֶה הָאִישׁ	<i>zeh hā'īš</i>	To jest człowiek.
זֹאת הָאִשָּׁה	<i>zō(°)t hā'īššāh</i>	To jest kobieta.
אֵלֶּה הַדְּבָרִים	<i>ēlleh haddabārīm</i>	To są słowa.

Słownik

אֵל	negacja: nie (przy prośbie, zakazie)	קָטַן	mały
בֵּין	między	קָרָא	Qal wołać, głosić, czytać
גָּדוֹל	duży	רָע	zły
חַיָּה	f zwierzę	רָעַב	m głód
טוֹב	dobry	שָׂדֵה	m pole; pl שְׂדוֹת
כָּבֵד	ciężki, ważny	שָׁכַב	Qal leżeć
מִי	pytajnik: kto	שָׁלַח	Qal posłać
נָתַן	Qal dać	שָׂם	m imię; pl שְׁמוֹת
צָדִיק	sprawiedliwy		

Ćwiczenia

1. Podaj wszystkie cztery formy (m, f, sg, pl) następujących przymiotników

כָּבֵד ciężki

קָדוֹשׁ święty

קָרוֹב bliski

2. Przetłumacz

(1) הָאִשָּׁה רָעָה מְאֹד.

(2) הוּא יָפֵה.

(3) הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יָפִים מְאֹד.

(4) אֵיזָה הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים.
הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים בָּעִיר הַקְּטָנָה.

(5) אִיפֹה הַנְּעָר הָרַע.

הוּא בְּבֵית הַגְּדוֹל.

(6) אֵיזָה הַמְּלָךְ.

הוּא בְּהִיכָל הַגְּדוֹל.

(7) מִי טוֹב. טוֹבָה הָאִשָּׁה הַיָּפֵה.

(8) תִּדְבֹר טוֹב מְאֹד.

(9) גְּדוֹל הָרָעַב בָּעִיר.

(10) הָעֲבָדִים רָעִים מְאֹד.

(11) הַזְּקֵנִים אֶצֶל הַבַּיִת.

(12) הָעָרִים הַקְּטָנוֹת אֶצֶל הַנְּהָר הַגְּדוֹל.

4) אֵיזָה pytajnik: gdzie

5) אִיפֹה pytajnik: gdzie

10) עֲבָדִים m sługa; pl עֲבָדִים

11) זְקֵן m starzec, pl זְקֵנִים

12) נָהָר m rzeka

3. Przetłumacz

וְאֲנֹשֵׁי סְדֹם רָעִים Rdz 13,13 (a)

חַיָּה רָעָה אֲכָלָה אֶתֹּו Rdz 37,20 (b)

וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאֵה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל Rdz 29,16 (c)

יְהוֹה הַצַּדִּיק וְאֲנִי וְעַמִּי הַרְשָׁעִים Wj 9,27 (d)

וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים Wj 17,12 (e)

וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבַרְךָ 1 Sm 9,10 (f)

וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד 1 Sm 25,2 (g)

וְהָאֲנָשִׁים טָבִים לָנוּ מְאֹד 1 Sm 25,15 (h)

כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה 1 Krl 2,9 (i)

וְאֲנֹכִי נֶעַר קָטָן 1 Krl 3,7 (j)

וַנְּעָרִים קִטְנִים יֵצְאוּ מִן־הָעִיר 2 Krl 2,23 (k)

מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶעְרָה קִטְנָה 2 Krl 5,2 (l)

a) סְדֹם Sodoma

c) לְבָן Laban; שְׁתֵּי st. cstr. od שְׁתַּיִם f dwa; לְאֵה Lea; רַחֵל Rachela

d) רָשָׁע zły, występny, niegodziwy

e) וַיְדִי waw + st. cstr. pl m od יָד

k) יָצָא Qal wyjść

l) וַיִּקַּח waw + Qal impf 3 sg m לקַח brać, wziąć

4. Rozpoznaj w poniższych zdaniach sposób użycia zaimka wskazującego (przydawkowy, orzecznikowy, rzeczownikowi) i je przetłumacz.

Pwt 4,8* (a) וּמִי גֹי גָדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם:

Jr 27,8* (b) בְּמִלְחָמָה בְּבַל בַּחֶרֶב וּבְרֶעֱב וּבְדֶבֶר אֶפְקֹד עַל-הַגּוֹי הַהוּא

Rdz 24,65* (c) וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ בְּשָׂדֶה וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנָי

Wj 32,4 (d) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל

Iz 42,8 (e) אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי

Jr 29,1 (f) וְאֵלֶּה דְבָרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׁלַח יְרֵמְיָה הַנְּבִיא מִירוּשָׁלַם

b) kolejne rzeczownik są poprzedzone przyimkiem בְּ, który jest tu użyty narzędziowo (*bet instrumentalis*); wskazuje na narzędzie, którym Bóg „nawiedzi” (Bóg mówi w 1 sg) naród; חֶרֶב f miecz; דֶּבֶר m zaraza

c) וַתֹּאמֶר Qal impf 3 sg f אָמַר

d) אֱלֹהֵיךָ: st. cstr. pl m od אֱלֹהִים (bogowie; Bóg) + suf 2 sg m

f) יְרֵמְיָה Jeremiasz